

1

Министерство образования Республики Саха (Якутия)
Муниципальное казенное учреждение «Муниципальный орган управления образования»
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Бордонская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО:
на заседании МС
протокол № 1
от «29» августа 2017 г.

СОГЛАСОВАНО:
заместитель директора по УВР
Спирова Л.Н.
«29» августа 2017 г.

УТВЕРЖДЕНО:
директор школы
Григорьев В.Т.
«29» августа 2017 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ НА ЯЗЫКЕ САХА

на 2017 - 2018 учебный год

Степень обучения (класс) начальное общее, 2 класс

(начальное общее, основное общее, среднее (полное) общее образование с указанием классов)

Количество часов 68

Уровень базовый

(базовый, профильный)

Учитель Колесова Марьяна Дмитриевна

Программа разработана на основе Примерной программы начального общего образования, базисного учебного плана для образовательных учреждений Республики Саха (Якутия), авторской программы Захаровой Л.В., Флегонтовой У.М. (Программы общеобразовательных учреждений. Начальные классы (1-4) в соответствии с требованиями федерального государственного образовательного стандарта начального образования (Школа Саха), реализующих программу общего образования Якутск, Бичик 2014 г.

САХАЛЫ ЛИТЕРАТУРНАЙ ААҒЫ

Үлэлиир бырагыраама 1—4 кылаас

Ааптардар: Захарова Л.В., Флегонтова У.М.

Сахалы литературнай ааҕы : [начаалынай уопсай үөрэхгээһин] = Федеральный государственный образовательный стандарт в якутской школе / Захарова Л.В., Флегонтова У.М.; Саха Респ. Үөрэбин м-бэтэ, Саха Респ. Нац. оскуолаларын чинчийэр науч. ин-т; . — Дьокуускай. 2011.

Рабочая программа «Якутское литературное чтение» для 1-4 классов общеобразовательных учреждений с обучением на языке саха разработана в соответствии с требованиями федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования, также на основе научных исследований ФГБНУ «Институт национальных школ Республики Саха (Якутия)» и примерной программы учебного предмета «Литературное чтение» (литературное чтение на языке саха).

Нэдиэлэ5э: 2 ч (барыта 68 ч.)

БЫҤААРЫ СУРУК

Үөрэх предметин өйдөбүлэ

Үлэ бырагыраамата Федеральной государственной үөрэх ставдартыгар, «Россия гражданинын личноһын сиэрин-майгытын сайыннарышга уонна иитиигэ Концепциятыгар», үөрэх предметин үөрэтии түмүктэригэр олобуран сурулунна.

Бастакы сүһүөх оскуолаҕа литературнай ааҕы сүрүн предметгэртэн биридэстэрэ, икки хайысханы тутуһар: уус-уран айымньыны үөрэтии уонна тылы сайыннарыы. Предмет оҕо ааҕар үөрүйэбин, тылынан уонна суругунан санатын сайыннарар сүрүн оруоллаах. Оҕо оҕо ааҕар уонна тиэкиһи кытта үлэлиир үөрүйэх инмит эрэ буоллаҕына атын предметтэргэ ситиһиилээхтик үөрэнэрэ өйдөнөр.

Литературнай ааҕы предмет оҕо сааһыгар сөптөөх өйү-санааны, айар, толкуйдуур дьобуру, майгыны-сигилини сайыннарар, ааҕы эйгэтигэр киллэрэр, кинигэҕэ интэриэһи үөскэтэр, ааҕар баҕаны олохсатар, уус-уран айымньы тыл искусствота буоларын өйдөтөр, тылын-өһүн, оҕо бэйэтэ сайдар, дьону кытта бодоруһар кыаҕын олохсатар. Ааҕы оҕо личинэс быһыытынан сайдарыгар, тулалыыр эйгэтин өйүнэн-сүрэбинэн, дууһатынан ылынарыгар суолтата улахан. Бу этиллэр санаа литературнай ааҕы предмет сүрүн сыалын быһаарар:

- ааҕы араас көрүнүн олохсутуу;
- уус-уран айымньы тиэкиһин кытта үлэҕэ оҕо тылын-өһүн сайыннарыы;
- араас көрүннээх информациянан үлэлиир үөрүйэхтэри сайыннарыы;
- оҕону уус-уран айымньыга сыһыарыы, айымньыны истэргэ, тылга болжомтолоох буолууга иити;
- оҕо тус олохун айымньы нөнүө сир-майгы сыаннастарынан байыты;
- оҕо литературатын эйгэтигэр киллэри; кинигэҕэ интэриэһи, ситимнээхтик, тиһиктээхтик ааҕар баҕаны үөскэти;
- тиэкиһи уонна кинигэни кытта үлэлиир үөрүйэҕи инэри, үөрэх уонна научнай-познавательнай тиэкиһинэн үлэ бастакы үөрүйэхгэрин олохсутуу.

Маннайгы кылааска буукубаар кэнниттэн үөрэх дьылын иккис анаарыгар литературнай ааҕы предметин үөрэтии сабаланар. Уус-уран айымньыны ааҕан, үөрэнээччи айымньы ааптарын, дьоруойдарын кытта сэрэгэр, дьоруойдары кытта аптыһар, сир-майгы өрүггэрин, кинилэр сыһыаннарын ырытан, тоҕо итинник буолбутун, ол суолтатын, төрүөтүн өйдүүр буолар.

Уус-уран айымньы тыл искусствота буоларын ааҕы уруогар ааҕан, тыл уруогар ырытан, айымньыны ырытар үлэҕэ тылы тэннэн, ааптар этэр санаатын, иэйиитин өйдүүр. Үөрэнээччи айымньы дьоруойда-рыгар бэйэтин сыһыанын быһаарар, суруйааччы уонна айымньы туһунан санаатын этэн, сыһыанын көрдөрөр.

Предмет сүрүн ис хоһоонун араас оҕо литературата (саха, Саха сирин хотугу омукгарын, Россия араас омукгарын, тас дойду суруйааччыларын айымньылар), научнай-популярнай айымньылар арыллар. Уус-уран уонна научнай-биллэрэр айымньылары тэннээн көрүү тыл искусствотун диринник өйдүүргэ көмөлөһөр. «Литературнай аабыы» предмети атын предметгэри («Культура», «Тулалыыр эйгэ», «Музыка», «Уруһуй») кытта ситимнээхтик үөрэтии, ырытыы көдүүстээх, олоххо туох барыта ситимнээх диэн өйдөбүлү үөскэтэр.

Литературнай аабыы предмет ис хоһооно:

1. Сана үлэтин көрүннэрэ. Бодоруһуу кулгуурата.
2. Тиэкиһи кытта үлэ көрүннэрэ. Сана-ингэ үлэтэ.
3. Уус-уран айымньыны кытта үлэ. Кэрэ эйгэтэ уонна сизэр-майгы өртүгэр үлэ.
4. Оҕо ааҕар эйгэтэ. Аабыы кулгуурата.

Бастакы салаа — Сана үлэтин көрүннэрэ. Бодоруһуу кулгуурата. Манна оҕо ааҕар уонна суруйар, истэр уонна сангарар, араас сһуацияларга сана араас көрүнүн туһанарга туһуланар. Бырагыраама таска сүһүөхтээн аабыыттан сыһыа бүтүн тылынан, онтон интонация, аабыы тэтимэ, ис хоһоонноохтук аабыы, сыһыа искэ аабыыга болҕомто уурар, бастакы сүһүөх саха оскуолатын үөрэнээч-читэ мүнүүтэбэ ааҕар нуорматын, быһа холоон биэрэр. Оскуоланы бүтэрэр үөрэнээччи быһа холоон мүнүүтэбэ 80-100 тылы ааҕар. Маннык нуорма оҕо бэйэтигэр эрэллээх буолуутун, аахпыт тиэкиһин ис хоһоонун өйдүүрүн, үөрэх тиэкистэрин кытта үлэбэ көбүлүүр.

Предмет ис хоһоонугар истии диэн салаа ирдэбил быһыытынан бэриллэр. Бу салаа оҕо тылга, дьон сангатыгар болҕомтолоох буоларын, этиллибит кэрчик сүрүн санаатын араарарын, өйдүүрүн, ырытарын, өйдөмөт түгэннэ туоһулаһар ыйытыылары биэрэрин ирдиир.

Сананы сайыннарыы (бэйэ санаатын этии, ыйыпыһ биэрии, ыйыпыһыга эпийэт, кэпсэпиһи, кэпсэһин) сана этикетин кытта быстыспат ситимнээхтик бэриллэр. Үөрэнээччи санарыан иннинэ тугу этиэн баҕарарын толкуйдаан, ырытан, хонтуруолланан, атын киһини болҕойон истэн, кэпсэтэр киһитигэр убаастабыллаахтык сыһыаннаһан иитиллэрэ эрэйиллэр.

Улахан болҕомто сурук үлэтигэр ууруллар. Аабыы уруогар үөрэнээччи аахпыт тиэкиһигэр олобуран бэриллэр тиэмэбэ бэйэ санаатын, аахпыттан, өйтөн (ойуулаан, ырыпан, кэпсээн) суруйа үөрэнэр. Бастакы сүһүөх оскуолаба оҕо истэр, сангарар, ааҕар уонна суруйар дьобурун сайыннарар.

Иккис салаа — «Тиэкиһи кытта үлэ көрүннэрэ. Сана-ингэ үлэтэ».

Уус-уран айымньыны кытта үлэбэ үөрэнээччи тиэкиһи чаастарга үллэрэ, чаастарга аат биэрэ, былаан оноро, аахпыт тиэкиһин кыһгатан уонна сиһилии кэпси, сүрүн санаатын араара уонна ону бэйэ тылынан этэргэ үөрэнэр. Бу салаа тиэкис араас көрүнүн өвдүү (ойуулуур, ырыгар, кэпси), тиэкис аатын ис хоһоонун кытта ситимни, үөрэх, научнай-биллэрэр уонна уус-уран тиэкиһи араара, суолтатын быһаара үөрэнэр. Үөрэнээччи бодоруһуу арааһын, сыалын- соругун өйдүү үөрэнэр, учуутал көмөтүнэн кэтээн көрөр.

Үһүс салаа — «Уус-уран айымньыга кэрэ уонна сизэр-майгы иитилиитигэр үлэ» оҕо уус-уран айымньы нөнүө сизэр-майгы туһунан өйдөбүлэ кэнииригэр, эстетическэй уонна айар дьобура савдытыгар туһуланар. Оҕо уус-уран айымньыга да, биллэрэр да тиэкискэ тулалыыр эйгэ ойууланар ньыматын араара, уратыһаһар өрүтүн өйдүү, бэйэ тиэкиһин оноро үөрэнэр. Бырагыраама оҕо эрэ уус-уран литературатын кытта буолбакка, искусство атын көрүннэрин тиэкистэрин (айымньыһарын) кытта билсиһиннэрэр.

Үөрэнээччи уус-уран айымньыны научнай-биллэрэр ис хоһоон- ноох тиэкистэн араара үөрэнэр. Уус-уран айымньы — ааптар айымньы- та, кини баай тыл-өс көмөтүнэн тулалыыр эйгэ уонна дьон араас сыһыанын, ааҕааччыга үтүө сыаннастары, майгыны-сигилини инэрэр, кэрэбэ угуйар искусство ураты көрүнэ диэн өвдүүр. Литературнай аабыы ис хоһоонугар уус-уран айымньыны судургу ырытыы: ол эбэтэр бастаан тиэкиһи сабадалаан, истэн, онтон ааҕан, ырытан, хат-хат төн- нөн, ис хоһоонун, саҕаланыытын, бүтүүтүн ырытан, айымньы аатын, сүрүн санаатын, ис хоһоонун кытта тэннээн көрүү ытыллар. Айым- ньыны ырытыыга термин туттуллубта. Айымньы уус-уран тыла аабыы бары этабыгар болҕомто киинигэр турар. Тиэкис аналиһыгар тыһ (эпитет, тэннэбил) туспа тутан ырытыллыбат, айымньыга сыһыаран, туох суолталаахтык туттуллубутун тоһоҕолоон бэлиэтэнэр, көрүллэр.

Аафыы ис хоһоонугар 050 сааһыгар өйдөнөр тиэмэ уонна уус-уран айымныы проблемата, онно этиллэр майгы-сигили сыаннастара, тыла-өһө көрүллэллэр. Айымныыны ырытыы араас таһымнаах: сюжет таһымыгар (дьоруойдары кытта билсигии, кэпсэнэр түгэни ырытыы); дьоруой таһымыгар (дьоруой тугу эрэ гынар сүрүн ис хоһооно, киниэхэ ааҕааччы сыһыана); ааптар таһымыгар (ааптар дьоруойугар сыһыана, ааптар этэр санаата уонна айымныы уопсай ис хоһооно). Маннык ырытыы айымныыны бүтүүн көрөргэ сүрүн хайысха буолар. Айымныыны араастаан ырытыы, оҕо айымныы ис хоһоонун өйдүүрүгэр, тылга болҕомто уурарыгар, өйө-санаата байарыгар, майгыта-сигилитэ тупсарыгар көдүүстээх. Айымныыны хаста да төхтүрүөн ырытыы түмүгэр, оҕо доҕордоһуу, убаастабыл, кыра уонна кыаммат дьонно көмөлгө, үтүө сыһыан сыаннастарын ингэринэр, ааҕыттан дуоһуйар, астынар, болҕомтолоох ааҕыы түмүгэр айымныы туһунан, ис хоһоонугар бэйэтин сыһыанын этэр. Бырагыраама айылҕа тиэмэтин хабар элбэх айымныылаах, ол иһин оҕо айылҕаны кэтиир үөрүүбүз олохсуйар, олобун уопута савдар.

Оҕо айар дьоруура сайдарыгар айымныыны оонньоон көрдөрөрө, онно кытгара улахан оруоллааҕын бырагыраама учуоттуур. Айымныыны оонньоон көрдөрөрүгэр оҕо айымныыны, дьоруойдарын өвдүүр, бэйэтин сыһыанын тириэрдэн оонньоур.

Төрдүс салаа «Оҕо ааҕар эйгэтэ. Ааҕыы култуурата» ааҕыы эйгэтин ис хоһоонун уонна ааҕыллыан сөптөөх айымныы аатын ыйар. Манна Саха, Саха сиригэр хотугу омуктарын, Россия араас омуктарын, тас дойду суруйааччыларын уус-уран айымныылары, научнай-биллэрэр, аныгы кэм суруйааччыларын айымныылары, ону таһынан норуот тылынан уус-уран айымныыта (остуоруйа, үһүйээн, ырыа, өс хоһооно, таабырын о.д.а.) кириэрлэр. Бырагыраама кыра оҕо интэриэһин учуоттаан, олох араас өртүн хабар айымныыларга болҕомто (уураар) биэрэр: бэйэ саастыылааҕын уонна улахан дьону кытта сыһыан, мүччүргэннээх сырыы, айылҕа, дойду историята, култуурата, омуктар култууралара, ону тэннэн көрүү, бириэ тиэмэлээх араас ааптар айымныытын ааҕыы, ырытыы о.д.а. Тиэмэ төһөнөн киэн да, оҕо соччонон олобун уопута байар кыахтанар, билэр-көрөр баҕата кэниир, ааҕар кыаҕа сайдар, ааҕыы култуурата ингэр. Кирибит айымныылар кыра саастаах оҕо өйүн-санаатын, майгытын-сигилитин, эстетическэй өттүнэн иитиигэ оруоллара улахан. Оҕо ааҕар үөрүүбүз сайдыытын көрөн, тулалыыр эйгэтин туһунан билиитэ диригэннэн истэбин аайы, ааҕар эйгэтэ кылаастан кылааска кэнээн, эбиллэн, байытыллан иһэр. Сыһыа оҕо библиографическай култуурата олохсуйар.

Онон литературнай ааҕыы кууруһа художественнай-эстетическэй, өй-санаа, майгы-сигили хайысхалаах буолан ааҕыы кэмпитиэн-сийэтин байытар, кэнэтэр. Үөрэнээччи бэйэтин билиитин, ааҕар үөрүүбүзүн, сатабылын үөрэх сыалын уонна тустаах олох түгэннэрин быһаарарыгар сөпкө туһанар үөрүүбүзүн олохсугунар, кэпсэтэр эйгэтэ кэниир, ааҕыы култуурата сайдар (аахпытын диригник өйдүүр, ааҕар кинигэтин талар үөрүүбүзүн, уус-уран литератураны өрүү ааҕар баҕата олохсуйар). Оҕо ааҕар култуурата төһөнөн баай да, соччонон үтүө майгылаах-сигилитээх уонна кэрэ өтгүгэр сайдыылаах.

Түмүктээн эттэххэ, «Литературнай ааҕыы» ис хоһооно оҕо тылын-өһүн, аан дойду уус-уран литературатыгар кириитин, ааҕар кыаҕын, ааҕар култууратын сайыннарар, байыгар.

Үөрэх былааныгар үөрэх предметин миэстэтэ

Үөрэх быһаанынан алын сүһүөх оскуолаҕа литературнай ааҕыыны үөрэтиигэ барыта 238 ч. көрүллэр. Ол иһигэр: 1 кылааска — 34 чаас; 2 кылааска — 68 чаас; 3 кылааска — 68 чаас; 4 кылааска — 68 чаас.

Үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ

Ытык өйдөбүллэри үөрэнээччигэ ингэри түмүгэ

1. Төрөөбүт дойдунан, дойду историятынан уонна норуоттарынан киэн туттуу санаатын олохсугуу;
2. Атын омук историятыгар уонна култууратыгар убаастабытлаахтык сыһыаннаһы.
3. Үөрэнэр баҕаны, бэйэни сайыннары.
4. Бодоруһууга майгы-сигили нуорматын, бэйэ эппиэтинэһин сайыннарар, салайынар.
5. Эстетическэй сыһыаны олохсугуу.
6. Сиэрдээх быһыыны, атын дьонно амарах сыһыаны сайыннары.

7. Бииргэ үлэлиир сатабылы сайыннары;
8. Үтүө сыһыаннаах бодоруһууну олохсутуу;
9. Мөккүөрдээх түгэнтэн сатаан тахсар үөрүйэҕи олохсутуу;
10. Айымньылаах үлэҕэ баҕаны үөскэтии, сэрэхтээх, чөл олох туһунан өйдөбүлү, сыһыаны олохсутуу.

Үөрэх сатабылларын сайыннары түмүгэ

1. Араас тиэкиһи ис хоһоонноохтук ааҕар, үчүгэйдик толкуйдаан сангарар, тылынан уонна суругунан тиэкиһи онорор;
2. Сорудаҕы толорорго сана араас көрүннэрин, ньымаларын ...
3. Сэһэргэһэр киһитин болҕойон истэр, кэпсэтэргэ бэлэм, кэпстиигэ араас санаа үөскүүрүн өйдүүр, бэйэ санаатын тиэрдэргэ кыһаллар, дакаасты сатыыр.
4. Тэннэбил, ырытыы, түмүү, түмүктээһин, наардааһын, маарын-ныыры, хардарыта сибээһи, төрүөтү булар, хайа баҕарар тиэмэҕэ кэпсэтиһиигэ кыттар.
5. Атын предметгэри үөрэтэргэ «Литературнай ааҕы» төрүт буоларын уонна предметгэ алтыһыларын өйдүүр (бодоруһуу, култуура, айымньылаах үлэ; кинигэ, ааптар, айымньы ис хоһооно; уус-уран тиэкис уо.д.а.); гуманитарнай-эстетическэй хайысхалаах предметгэ икки ардыларынааҕы сибээстэрин өйдүүр.
6. Үөрэх дьарыгын сыалын уонна соругун өйдүүр, сөптөөх ньымалары булан тутгар, туһанар.
7. Үөрэх дьарыгын туруоруллубут сорукгарга олоҕуран былаанныыр, хонтуруолланар уонна сыаналанар, ситиһиигэ тиэрдэр ордук көдүүстээх ньымалары быһаарар.

Тустаах үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ

1. Уус-уран айымньы омук уонна аан дойду култуурата, сиэр-майгы сыаннастара уонна баар үгэстэр харыстабыллаах буолуохтаахтарын, кэлэр көлүнэҕэ тиэрдиллэхтээҕин өйдүүр.
2. Кинигэ — киһи-аймах култууратын ураты сыаннаһа буоларын өйдөөн, харыстабыллаах сыһыаны олохсутуу.
3. Уус-уран айымньы тыл искусствота диэн өйдүүр, харыстабыллаахтык сыһыаннаһар.
4. Саха уонна Россия элбэх ахсааннаах норуоттарын уус-уран литератураларын духуобунай уонна сиэр-майгы сыаннастарын өйдүүр.
5. Сайдыылаах, үөрэх бары предметтэригэр ситиһиилээх буолууга тиһикгээх ааҕы суолтатын өйдүүр; аан дойду, Россия историятын уонна култууратын, үтүө уонна мөкү сыһыан, сиэр-майгы туһунан бастакы өйдөбүллээх.
6. Ааҕы суолтатын, араас көрүннээх тиэкис (билиһиннэрэр, үөрэтэр, талар. көрдүүр, чинчийэр) уратытын уонна ис хоһоонун өйдүүр, дьүүллэһиитэр кытгар, герой араас быһыытын-майгытын сиэр-майгы өгүнэн ырытар, сыаналыыр.
7. Таска уонна искэ ааҕы техникатын баһылааһын, аахпыты араастаан уларытыы, уус-уран, научнай-популярнай уонна үөрэтэр тиэкистэри ырытарга судургу литературоведческэй өйдөбүллэри туһаныы, салгыы ааҕааччы быһыытынан уонна тыла-өһө сайдыытыгар суолталааҕын өйдүүр.
8. Бэйэ ааҕарга сөптөөх кинигэни талары сатыыр, тиэмэтическэй, алфавитынан каталогтары уонна сүбэлиир испиһэҕи туһанар, бэйэ ситиһиитин, кыаҕын сыаналанар, тупсарынар, эбии дьарыкгарга, информация хомуйарга ыйар-кэрдэр матырыйаалынан таба туһанар.

Үөрэх предметин ис хоһооно

Санары уонна ааҕы үлэтин көрүннэрэ

Истии. Туора сананы истэн ылыныы (кэпсэтэр киһи саната, араас тиэкиһи ааҕы). Туора сананы хайдах баарынан өйдөөһүн, истибит айымньы туһунан ыйытыыга сатаан хоруйдааһын, буолбуту сааһылаан быһаарыы; сана соругун өйдөөһүн; үөрэх, научнай-биллэрэр, уус-уран айымньы тиэкистэрин истэн баран, ыйытыыны сатаан биэри.

Таска аабы. Тылы, этиини уонна тиэкиһи буукубалаабакка уонна сүһүөхгээбэккэ таба аабы. Сүһүөбүнэн аабыттан сыыйа бүтүн тылынан өйдөөн аабы, тыл ситимин интонациянан холбоохун; тиэкис ис хоһоонун өйдүүр туһугар кылаастан кылааска аабы тэтимин түргэтэти. Сангарар сана (тыл ситимэ уонна этии) суолтатын өйдүүргэ ыйыш биэри. Дьобуус тиэкиһи хоһоонноохтук аабы: таба санары уонна интонация нуорматын тутуһу; аабы соругун өйдөөһүн, ааһар айымньыга сыһыаны көрдөрүүгэ интонацияны тутуһу, санары уонна бодоруһу соругар сөп түбэһиннэрэн аабы тэтимин түргэтэти эбэтэр бытаарды. Сурук бэлиэтэ чорботулар этиилэрин интонациялаахтык аабы. Араас көрүннээх уонна тииптээх тиэкистэр уратыларын өйдөөһүн.

Искэ аабы. Кээмэйинэн уонна көрүнүнэн (жанрынан) сөптөөх айымньылары таска аабыттан сыыйа искэ аабыга көһүү. Аахпыт тиэкиһи өйдүүргэ ис хоһоонун санатыһан уонна ыйытыларга хоруйдаан хонтуруолланы уонна көннөрүнэр ньымалары туһаны.

Аабы араас көрүнүн (үөрэтэр, талар, билсэр) туһанан, үөрэх уонна научнай-биллэрэр тиэкистэн информацияны була үөрэни.

Аабы араас көрүнүн уратытын өйдөөһүн: факт, ойуулааһын, этиини толоруу уо.д.а.

Араас көрүннээх тиэкиһинэн үлэ. Уус-уран, үөрэх, научнай- популярнай тиэкистэр өйдөөбүллэрин билии, кинилэри тэннээһин. Маннык көрүннээх тиэкистэри оноруу соруктара. Көннөрү этиилэртэн тиэкиһи араарар үөрүйэҕи баһылааһын.

Тиэкис тиэмэтин уонна сүрүн санаатын бэйэ быһаарыта; төрүөт уонна түмүк сибээстэрин быһаары; тиэкиһи сөптөөх кэрчикгэргэ араары. Хас биирдии кэрчик уонна тиэкис сүрүн чаастарын быһаары, аат биэри; тиэкис ис хоһоонунан аатгыыр, ыйыты этиилэринэн эбэтэр бэйэ толкуйунан былаан оноруу. Тирэх тылларынан эбэтэр бэйэ онорбут былаанынан тиэкиһи сиһилии, талан, кылгатын кэпсээһин. Кэпсииргэ туох кэнниттэн туох буоларын чопчу ситимнэн тутуһу. Аахпыт тиэкиһи эбэтэр атын бэриллитбит холобуру үтүгүннэрэн, ойуулааһын, сэлэргээһин, толкуйдааһын тиэкиһи оноруу. Кэпсэтии кэмигэр кинилэри туох сыаллаах туһанары быһаары.

Элбэх информация араас көрүнүн кытта үлэлээһин.

Уопсай ырытыгы кытты: ыйытыгы хоруйдааһын, чопчу тиэмэҕэ иһитиннэри оноруу, атын киһи этэрин истии, кэпсэтии кэмигэр хоруйдары толорон, ситэрэн биэри. Ыйынныгы уонна кордорөр- ойуулуур матырыяалы туһаны.

Тиэкис ис хоһоонун ойуулааһын (айылҕа, герой тас көрүнэ, буолар сирэ) уонна тОлкуйдааһын (туох туһунан кэпсэнэрэ, сүрүн санаата) ньымаларын туһанан хаттаан оноруу. Уус-уран уонна научнай- биллэрэр айымньылары тэннээһин, кэпсэтиигэ туох сыаллаах туһанары быһаары: ааһааччы иэйиитигэр сабысчаллааһын.

Библиографическай кулгуура. Кинигэ - искусство ураты көрүнэ. Кинигэ — билии төрдө. Саха сиригэр бастакы кинигэлэр уонна кинигэни бэчээттээһин сағаланыта (уопсай өйдөбүл). Үөрэх, уус- уран, ыйыннык кинигэ. Кинигэ ис хоһооно эбэтэр иһинээҕитэ, таһа, титульнай илииһэ, аннотацията, ойуулар (иллюстрациялар). Кинигэҕэ информация көрүнэ: научнай, уус-уран (кинигэ тас көстүүтүгэр олобуруу, ыйар-иллюстративнай матырыяал).

Кинигэ тиибэ: айымньы-кинигэ, хомуруунньук-кинигэ, суруйуулар хомуурдара, периодическай бэчээт, ыйыннык, тылдыт, энциклопедия арааһа.

Бэриллитбит испиһэгинэн кинигэни талы, картотекалар, библио- текаҕа оҕо кинигэлэрин туһаны. Алфавитынан каталог. Оҕо сааһыгар сөптөөх тылдытынан уонна ыйыннык-литературанан туһаныта.

Учуутал көмөтүнэн үөрэх уонна научнай-популярнай тиэкистэр уратыларын быһаары.

Уус-уран айымньы тиэкиһинэн үлэ. Уус-уран айымньы ис хоһоонун өйдөөһүн, иэйиилээхтик ылыны. Айымньы аатын кытта ис хоһоонун өйдөөн ситимнээһин.

Уус-уран тиэкис уратыгын быһаары, айыллыбыт сыалын өйдөөһүн (ааһааччыга ойууламмыт хартыына уонна уран тыл ньымата).

Тылы хайдах иһиллэринэн уонна суолтатынан ырыты, конө уонна көспүт суолга. Суруйааччы айбыт хартыынатын өйгө ойуулуур үөрүйэх.

Тыл ойуулуур-дьүһүннүүр ньыматын туһанан, айымньы тиэкиһин эбэтэр быһа тардыыны бэйэ айыта. Уруһуйдарынан эбэтэр иллюстрацияларынан кэпсээн айы; уус-уран айымньыттан иллюстрацияҕа сөп түбэһэр кэрчиктэри булуу. Аахпыт тиэкистэн быһа тардыыны тылынан ойуулааһын.

Айымны героин характеристикалааһын (мэтириэтэ, майгыта, тутгуута-хаптыыта, саната), буолбут быһыы төрүөтүн ырытыы. Сүрүн санааны тириэрдэн, сиһилии, талан уонна кылгатын кэпсир дьобуру шгэрии. Геройдар быһыыларын маарыннатан эбэтэр утары тутан тэннээһин; онно сөп түбэхэр тылы эбэтэр тыл ситимин булуу. Тиэкиһи ырытыыга учуутал көмөтүнэн ааптар героинга сыһыанын, айымны сүрүн санаатын быһаарыы.

Тиэкистэн сөптөөх кэрчикгэри булуу: айылҕаны ойуулааһын, буолар сирэ-уота, герой туттуута-хаптыыта. Бэриллибит быһа тардыыны бэйэ талан кэпсээһинэ, тирэх тылы, тыл ситимин кэпсээнтэн булуу. Буолар түгэннэринэн, уйулҕаны ойуулааһынынан, геройдар быһыылананыларынан маарыннаһар быһа тардыылары араас айымныыттан булан тэннээһин; түмүү уонна түмүктээһин.

Кыра кээмэйдээх хоһооннору уонна норуот тылынан айымныы- ларын өйтөн аабыыга үөрэтии.

«Төрөөбүт дойдун» диэн өйдөбүлү ингэринии, киниэхэ таптал Россия бары норуоттарын айымныытыгар көстүүтэ. Араас норуот тылынан айымныытыгар тиэмэ, сүрүн санаа, герой, сир-майгы сыанабыла маарыһаһыта. Россия духуобунай-нравственной, культурунай үгэстэрин ыһыныы, үөрэнии.

Литературнай - уус-уран айымныышарга арыллар амарах санаа, чиз- Бинэй, хорсун быһыы, доҕордоһуу, өстөһүү, аба-сата, кырык, бэйэ суол- татын билиии, дьобуннаах, сирдээх булуу курдук сир-майгы, этика өйдөбүллэрин ыһыыы, ингэринии. Бу өйдөбүллэри герөй атын дьонго, айылҕаҕа, тулалыыр эйгэҕэ сыһыанын холобуругар олобуран ырытыы.

Дьону ысытга сыһыанга бэйэбэр баҕарбаккын онорума, бэйэбин таитыырын курдук атын киһини таитаа диэн сир-майгы, сир-сигили быраабылаларын тутуһуу туһунан толкуидааһын; ону күннээҕи олоххо алтыһыыга туһаныы; бэйэмсэх, ымсыы булуу, хара санааланы курдуктартан туттунар санаа. Өстөһүүтэ, кырыктыыыга, бэйэмсэх булууга, атын киһи личноһыгар ытыкгабыла суох сыһыаннаһыыга олобулар алтыһыы көдүүһэ суоһун дакаастыыр сюжеттар, литературнай персонажтар быһыылар маарыннаһыыта.

Истинник санаһыыга, тапталга, тулуурга, хардарыта көмөҕө, аһыныгас уонна амарах булууга, алдьархайтан быһааһын, тылга туруу, албынтан-көлдүүтэн куотунуу курдуктарга олобуран, доһотторун кытта истинник сыһыаннаһар кэпсээн уонна остуорууа геройдарын быһыыларыттан холобуру аҕалар үөрүүтэ.

Айымны героиндарын үтүө уонна мөкү быһыыларын өйдөөһүн, учуутал көмөтүнэн санааны олохтоохтук этинии. Бэйэ быһыытын ырытыы, литературнай айымныыттан сөбүлүүр героин үтүктэр баҕа.

Үөрэх, научнай-популярнай уонна уус-уран тиэкиһи кытта үлэ. Айымны аатын өйдөөһүн, ис хоһоонун кытта ситимнээһин. Үөрэх уонна научнай-популярнай тиэкистэр уратыларын туһунан информациялааһын. Үһүээн, сэхэн, танара кэпсээнтэрин биир уопсай уратыларын өйдөөһүн (быһа тардыы эбэтэр дьобус тиэкис). Төрүөт уонна түмүк сибээһин олохтоһунна араас көрүннээх тиэкиһи ырытыы судургу ньымаларын кытта билсипии. Тиэкис сүрүн санаатын быһаарыы. Тиэкиһи чаастарга араарыы. Кыра тиэмэлэри быһаарыы. Күлүүс эбэтэр тирэх тыллар. Тиэкиһи хаттаан оноруу алгоритмын туттуу. Күлүүс тылга, моделга, схемаҕа тирэбэрэн тиэкиһи хаттаан оноруу. Тиэкиһи сиһилии кэисээһин. Тиэкистэн сүрүнүн арааран кылгатын кэпсээһин.

Кэпсэтэр үөрүүтэ. Бодоруһуу сирэ. Диалокка, сана биир көрүнэр, кэпсэтээччилэр сана атастаһалларын өйдөөһүн. Диалог уратытынан кэпсэтии сыалын билии, ыйытыыны уонна хоруйу толкуйдааһын, кэпсэтэр киһини истэр үөрүүтэ, кэпсэтиини ыйытыы уонна реплика көмөтүнэн көбүлээһин буолаллар; тиэкис ис хоһоонугар уонна бэйэ тус уопутугар олобуран, бэриллибит тиэмэҕэ эбэтэр айымны туһунан бэйэ санаатын этии. Бодоруһуу сирин тутуһуу. Норуот тылынан айымныы- тылар олобуран, норуот кэпсэтэр сирин уратыларын кытта билсипии.

Монолог — сана биир ураты көрүнэ. Тиэкискэ (бэриллибит тиэмэ эбэтэр ыйытыыга хоруй) олобуран, сүрүн санааны быһааран дьобус этиини сангарар үөрүүтэ. Аахпыт эбэтэр истибит научнай-популярнай, үөрэх уонна уус-уран тиэкистэр уратыларын учуоттаан туран тириэрдии.

Тугу этэри эрдэ былааннааһын (хайдах сағалыыры, онтон тугу этэри уонна тугунан түмүкгүүрү); этэр санаа сыалыгар сөп түбэхэр тылы-өһү булуу. Ойуунан, аахпыт тиэкиһинэн эбэтэр бэриллибит тиэмэбэ ситимнээх сана, кэпсэтии сиэрин тутуһан тылынан кылгас кэпсээни оноруу.

Сурук. Суругунан сана сиэрэ. Суругунан сана нуорматын тутуһуу: ис хоһоон аатыгар, тиэмэтигэр сөп түбэһиитэ (буолар сирэ, герой харакгера). Суругунан санаға тыл ойуулуур-дьүһүннүүр ньыматын туттуу (синоним, антоним, тэннээһин). Суругунан тиэкиһи бэрэбиэркэлэнии уонна көннөрүү.

Бэриллибит тиэмэбэ, бэйэ кэтээн көрүүтүнэн эбэтэр аахпыт айымньы туһунан кылгас өйтөн суруйуу, ойуулааһын уонна толкуйдааһын ньымаларын туһанан кинигэ, дьобус кэпсээн (бэйэ олоһор буолбут түгэн) суруйуу.

Оҕо ааҕар эйгэтэ

Норуотгар тылынан уус-уран айымньылары. Кыра кылаас үөрэнээччитин сааһыгар сөптөөх XIX—XX үйэтээҕи Россия норуоттарын уонна тас дойдулар литератураларын, оҕо литературатын классикгарын, Россия норуоттарын уонна тас дойдулар билинни суруйааччыларын айымньылары. Уус-уран, научнай-популярнай, историческай, мүччүргэннээх сырыылардаах, ыйынньык-энциклопедия кинигэлэр, оҕо хаһыата, сурунаала. Кылааска ааҕыга уонна истиигэ, бэйэ уонна дьэ кэргэнинэн ааҕыга, атын оҕолору кытта уонна дьэ кэргэннэ ырытыыга аналлаах айымньылар араас көрүгүнэрэ (саха уонна Россия норуотгарын остуоруйалара; таабырыннар, ырыалар, чабырҕахтар, өс хоһооннор; кэпсээннэр уонна хоһооннор; үһүээннэр уонна номохгор).

Бырагыраамма сүрүн тиэмэлэрин ис хоһооно: араас норуот фольклора, Ийэ дойду, кинихэ таптал, историята, айылҕата; оҕо, ыал уонна оскуола; кырачаан доҕотторбут; үтүө быһыы, доҕордоһуу, чизинэй буолуу, албан аат; дыкгилэр-дьиибэлэр, киэн туттар суруйааччыларбыт уо.д.а.

Кышаас аайы бэриллэр уопсай тиэмэлэргэ ааҕар үөрүйэҕи эрчийиигэ манньык салаалар тутуһуллаллар: «Библиотекаҕа дьарык», «Биһиги театр- бытг», «Бэйэ ааҕыта», «Дьэ кэргэнинэн ааҕы», «Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ», «Айар бырайыак», «Айымньы Дойдугун кистэлэннэр».

Литература өйдөбүллэринэн үлэ

Тиэкистэн ойуулуур-дьүһүннүүр ньыманы булан араарыы: синоним, антоним; уус-уран быһаарыы, тэннээһин, метафора, сирэйдээн этии (учуутал көмөтүнэн).

Литература өйдөбүллэрин быһа холуйан билии: уус-уран айымньы, тыл искусствота, ааитар (кэпсээччи), тиэмэ, герой (мэтириэтэ, тутгуута- хаптыыта, майгыта, сангата); ааптар геройга сыһыана (учуутал көмөтүнэн).

Сэһэн (кэпсээн) тутулун туһунан уопсай өйдөбүл, ойуулааһын (айылҕа, мэтириэт, мал-сал), толкуйдааһын (герой монолога, геройдар кэпсэтиилэрэ).

Кэпсээнинэн уонна хоһоонунан сана, хоһоонунан айымньы уратыта (ритм, рифма).

Айымньы жанра. Историческай-литературнай өйдөбүллэр: фольклор уонна ааптар айымньыта (араарыы).

Фольклор кыра жанрын билии, араарыы, сүрүн санаатын быһаарыы.

Остуоруйа көрүгүнэрэ: тынар-тыыннаах, олох-дьаһах, аптаах- алыптаах. Остуоруйа уус-уран уратыта: остуоруйа героя, ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалар, тутула. Литературнай остуоруйа. Олонхо өйдөбүлэ, олонхо, бухатыыр, геройдара, Орто дойду, олонхо тыла.

Кэпсээн, хоһоон, үгэ туһунан уопсай өйдөбүл, тутууларын уонна ойуулуур-дьүһүннүүр ньымаларын уратыга.

Айар үлэ

Аахпыт айымньыга маарыннатан ойуулааһыннаах уонна толкуйдаа- һыннаах остуоруйаны уонна кэпсээни айыы; учуутал көмөтүнэн остуоруйа сюжетын сайыннан атын варианты толкуйдааһын.

Литературнай айымньы тиэкиһин уларытыы: оруолунан ааҕы, инсценировкалааһын; хоһоонноохтук ааҕы, тылынан ойуулааһын; ыһыллыбыт тиэкиһи сааһылааһынна араас ньыманы туһаныы (төрүөт- түмүк сибээһин олохтоһун, буолар түгэни сибээстээһин,

дэайылары толорууга түһүмэхтэри тутуһуу); өйтөн айыылаах аахпытган суруйуу, уус-уран айымньыга (маарынныыр тиэкис), худохунньук хартыына- тыгар, айымньынан ойуулар серияларыгар эбэтэр тус уопукка олобуран бэйэ тиэкиһин айыы

Тылынан уус-уран, музыкальнай, ойуулуур-дүһүннүүр айымньы- лары тэннээн корүү; музыканы, хоһоону истиигэ олобуран бэйэ этиилэрин оноруу, онно бэйэ сыһыанын тириэрдии уонна ону тыл комотүнэн тириэрдии (учуутал көмөтүнэн).

КАЛЕНДАРНАЙ - ТЕМАТИЧЕСКАЙ БЫЛААН

Ытык өйдөбүллэр	№	Тиэмэлэринэн былааннааһын	Үөрэнээччи үлэтэ	Дата	
				план	факт
Кирири уруок (1 чаас)					
Үөрэх баар — бараммат баай. Аабы — дирин билии.	1	Болдьох бэлиэлэр, учебник ис хоһооно. Ааптардар үөрэнээччигэ сурукгара.	Литературнай аабыыга учебнигынан сирдэтинэр. Сорудабы толорууга болдьох бэлиэлэри туһанар. Учебниктан наадалаах тиэмэтин булар.	04.09	
Сахам сирэ барахсан (7 чаас)					
Ийэ дойду. Төрөөбүт сир-уот. Дойдум дыоно.	2	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: хоһоон, рифма. Литературнай остуоруйага айылба уобараһа. Төрөөбүт дойду көстүүтүн туһунан тылыннан иһитиннэри.	<p>Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымнылар киирбиттэрин сабагалыыр. Төрөөбүт дойдутун, дыэ кэргэнин туһунан, төрөөбүт уонна улааппыт дойдутугар иэйиитин, төрөппүттэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр тапталын кэпсиир. Хоһоону аабыыга сорукка сөп түбэһиннэрэн үөрүүнү, хомолтону тириэрдэр. «Төрөөбүт дойду», «Аба дойду», «Ийэ дойду» диэн тыллар суолталарын быһаарар.</p> <p>Олорор дойдутун уонна куоратын аатын билэр. Киин куорат туһунан хоһооннору хоһоонноохтук ааһар.</p> <p>Ыалга чугас дыонно кыһамны, кинилэргэ болжомто уонна таптал диэн тугун туһунан ырытар. Сэһэргэһэр киһиэхэ болжомто ууран: бэйэ санаатын этэн, аахпыт айымны туһунан ыйытыы биэрэн, паараба үлэлиир. Биир тиэмэбэ суруллубут айымнылары тэнниир. Тыл уонна уруһуй искусстволарын айымныларын тэнниир; кинилэргэ маарынныыры уонна уратыны булар. Тиэмэнэн наардааһынынан наадалаах кинигэни булар.</p> <p>Кинигэни тиэмэтинэн наардыыр. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, ситиһиэлэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр. Хоһоон, рифма диэн сана сүрүн өйдөбүллэрин чопчу өйдүүр. Айымныга ойууланар быһыы-майгы ис хоһоонун уонна онно бэйэ сыһыанын көрдөрөн ааһар. Аахпыт айымнылар ис номохторун быһаарар. Хоһоонно рифманы булар. Тэннэбили булар. Тэннэбили туттууну кэтээн көрөр.</p> <p>Тэннэбили булар. Хоһоон ритмин быһаарар. Айымныга ойууланарга ааптар сыһыанын билгэлиир. Остуоруйаны бэйэтэ айар. Кинигэ быыстапкатын тиэмэтин быһаарар.</p>	09.09	
	3	Саха сирин поэтгара ийэ айылбаларын туойаллар. Л. Попов. Эйэ ырыата.		11.09	
	4	С.Данилов. Күөрэгэй. Бэйэ аабыыта. С. Данилов. Сүрүбэ суох сүүс сүбэлээх.		14.09	
	5	П. Ламутскай. Хомус ырыатын иһитгим. Дыэ кэргэнинэн истии, аабы. М.Ефимов. Сэргэхчэй уонна Бэргэнчэй.		18.09	
	6	Библиотекаба дьарык. «Төрөөбүт дойдум барахсан» кинигэ быыстапката. В.Лебедев. Айан.		21.09	
	7	Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ. В.Карамзин. Песня жаворонка		25.09	
	8	Айымны Дойдугун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		28.09	

Кинигэ — билин төрдө (10 чаас)					
Ийэ тылынан айыллыбыт литература — барҕа баай. Литературалар доҕордохуулар — норуоттар сомоҕолохуулар	9	Кириин уруок. Тизмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: кинигэ, кинигэ ойуута. Доҕорум - кинигэ.	Тизмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар киирбиттэрин сабаҕалыыр. Кинигэ, кинигэ ойуута диэн тизмэ сүрүн өйдөбүллэрин чопчу өйдүүр. Үлэһит-сүрүбэ суох, чизһинэй-сымыйаччы, аламаҕай-киннээх диэн утары суолталаах тыллары тэнниир, кинилэр суолталарын быһаарар. Кинигэни, учебнигы харыстыыр, киһи олоҕор кинигэ суолтатын өйдүүр. Кинигэ, суруйааччы, ааҕааччы, библиотека диэн өйдөбүллэри араарар. Кинигэ ойууларын ырытар. Кинигэҕэ таһа, ойуута, ааптар араспаанньата, айымньы аата диэн араарар. «Кинигэтэ суох хайдах олоруохпут этэй?» диэн санаа тула кэпсэтиигэ кытгар. А.Аччыгыя, Е.Макаров, И.Сосин айымньыларыгар сир-майгы туһунан холобурдары быһаарар. Атын киһи этэрин өйдөөн истэр, паараҕа үлэлиир. Уруһуй көмөтүнэн бэйэ суругун толкуйдуур. Библиотекаҕа кинигэни сатаан таларга үөрэнэр. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэҕэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр. Таска биирдии тылынан ааҕыттан сыһыа искэ ааҕыга көһөр. Ыйыты көмөтүнэн уонна бэйэтэ тизкис ис хоһоонун хат онорор. Сөбүлүүр кинигэтин туһунан (ааптарын, аатын, тизмэтин, сүрүн түгэннэрин) кэпсиир. Сурук-бичик үөскээһинин туһунан кэпсиир. С.Омоллоон айымньытыгар баар уруһуй тылынан ойуулуур. В.Осева кэпсээнин геройдарын онугар бэйэтин онорон көрө-көрө кэпсиир. Оруолларга араарар. Айымньыны хайдах интонациялаахтык ааҕары быһаарар.	02.10	
	10	П.Григорьев. Магнайгы кинигэ. И.Алексеев. Түүл.		05.10	
	11	Кинигэ туһунан таабырыннар. Кинигэ туһунан өс хоһоонноро.		09.10	
	12	Таптыыр суруйааччыларбыт. Амма Аччыгыя. «Тоҕус төгүл тоҕо? (2, 3 тоҕолор). Кэпсээннэри тылынан ойуулааһын.		12.10	
	13	Библиотекаҕа дьарык. Экскурсия. Тематическай ыйынньык. Кинигэ быыстапката. Оҕо кинигэтин геройдара		16.10	
	14	Биһиги театрбыт. С.Маршак. Үүтээн. (5 хартынаалаах остуоруйа-пьесаттан 1-2 хартынаата. К.Туйаарыскай тылбааһа). Сценаҕа туруоруу.		19.10	
	15	Бэйэ ааҕыта. Е.Макаров уонна И.Сосин кэпсээннэрэ. Талан ааҕы.		23.10	
	16	Дьиз кэргэнинэн истии, ааҕы. С.Омоллоон. Чизһинэй быһыы. В.Осева. Сүрүбэ суох бэлэҕэ. Айымньыга сир-майгы ойуулананыта.		26.10	
	17	Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэҕэ. Бэйэ уруһуйа.		30.10	
18	Айымньы Дойдугун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.	02.11			
Норуот өркөн өйө тылынан айытыгар (12 чаас)					
Устар ууну сомоҕолуур уус тыл.	19	Кириин уруок. Тизмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: ырыа, чабырҕах, таабырын, оһуохай.	Тизмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар киирбиттэрин сабаҕалыыр. Араас норуот тылынан уус-уран айымньытын көрүннэрин кэпсиир. Өс хоһоонугар сир-майгы өрүтүн (норуот муударай этиитин) быһаарар. Ааҕы тэтимин көрөн уларытыы. Сөбүлээбит өс хоһооннорун өйтөн этэр, кинилэр ис хоһооннорун ырытар. Араас норуот тылынан уус-уран айымньытын тэнниир. Үөрэппит норуот айымньытын көрүннэрин	13.11	
	20	Таабырын. Таабырыннары бөлөхтөөһүн: дьиз-уот, мал-сал. Хамсыыр-харамай. Таабырыннары айыы.		16.11	
	21	Константин Туйаарыскай. Таабырынна таайын (1, 2, 3, 9).		20.11	

	22	Өс хохооно. Араас норуот өһүн хохооно. Өс хохоонугар сиэр-майгы көстүүтэ.	ааттыыр, нуучча народнай ырыатыгар, таабырыныгар, өс хохоонугар, Россия атын норуоттарын тылынан уус-уран айымньыларыгар бэйэтин сыһыанын сатаан этэр. Таабырыны уонна таайытын тэнниир. Таабырыннары тиэмэнэн бөлөхгүүр. Өс хохоон суолтатын быһаарар. Оскуола библиотекатыгар кинигэни аатынан бэйэ ааҕарыгар таларга үөрэнэр. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр. Ырыалар, өс хохоонноро, таабырыннар диэн тиэмэлэр сүрүн өйдөбүллэрин билэр. Норуот тылынан айымньытын кыра көрүгүнэрин интонацияны тутуһан доргуччу таска ааҕар. Норуот тылынан айымньытын кыра көрүгүнэрин: өс хохооннорун, ырыалары, таабырыннары араарар. Предмеккэ бэриллибит быһаарыга олобуран таабырын толкуйдуур. Аахпыт өс хохоонун туттуллуон сөптөөх түгэнин өйүттэн толкуйдуур. Тиэкис ис хохоонун ырытар; айымньы геройдарын ааттыыр; геройдар майгыларын уратытын быһаарар. Айымньыны инсценировкалыыр.	23.11	
	23	Чабырҕах-таабырын. Сардаана Ойунская. Күндү бэлиэ.		27.11	
	24	Чабырҕах. П.Варфоломеев. Чабырҕах таабырыннар.		30.11	
	25	Оһуохай. Тулукгар		04.12	
	26	Библиотекаҕа дьарык. Норуот тылынан уус-уран айымньыта. Кинигэ быыстапката.		07.12	
	27	Биһиги театрбыт. Киһиргэс куобахчаан. (Саввина М.П. нуучча остуоруйатын тылбааһа). Айымньынан инсценировкалааһын.		11.12	
	28	Бэйэ ааҕыта. Норуоттар мындыр толкуйдара. Болот Боотур, П.Тобуруокап таабырын-хохоонноро.		14.12	
	29	Айар бырайыак. Кустук араас өгүнэн.		18.12	
	30	Айымньы Дойдутун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		21.12	
		Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ. М.Носов. Саха былыргы үнкүүтэ.			
Остуоруйа алыптаах дойдутугар (8 чаас)					
Уран тыл умсугутар, хомоҕой тыл холбуур.	31	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: норуоттар остуоруйалара. Остуоруйа геройа. Остуоруйа геройдарын тэннээһин. Уруһуйунан кэпсээн.	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар киирбиттэрин сабаҕалыыр. Остуоруйаҕа бэйэ сыһыанын кэпсиир. Аахпыт остуоруйа туһунан бэйэ санаатын этэр. «Бу герой оннугар эн тугу гыныан этэй?» диэн түгэни ырытар. Уруһуйунан уонна аатынан остуоруйаны талар. Россия норуоттарын 1-2 остуоруйатын аатгыыр. Кинигэттэн наадыар остуоруйатын булар. Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан ааҕар. Тэн ис хохоонноох остуоруйалары, геройдары тэнниир. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр.	25.12	
	32	Саха остуоруйата. Куобах туһунан остуоруйа. Суорун Омоллоон. Дьэрэкээн оҕолор.	Россия норуоттарын 1-2 остуоруйатын аатгыыр. Кинигэттэн наадыар остуоруйатын булар. Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан ааҕар. Тэн ис хохоонноох остуоруйалары, геройдары тэнниир. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр.	11.01	
	33	Юкагир остуоруйата. Үрүг эһэ мунна тоҕо хараный?	Остуоруйа, тыынар тыыннаах туһунан остуоруйа,	15.01	
	34	Нуучча остуоруйата. Төбөтө уонна төрдө.		18.01	
	35	Биһиги театрбыт. Баһылай Уһунуускай.			

		Сулустар уонна ый хайдах үөскээбитгэрин туһунан. Остуоруйатган инсценировкалааһын.	остуоруйа геройа диэн салаа сүрүн өйдөбүллэрин чопчу өйдүүр. Остуоруйаны таска ааһар. Уруһуйунан көрөн остуоруйаны кэпсиир. Остуоруйа тугунан бүтүөбүн айар. Норуот уонна литературнай остуоруйаҕа сюжеттар сайдыыларын кэтээн көрөр. Литературнай остуоруйаҕа, хоһоонно олоххо буолары уонна буолбаты быһаарар. Айымньы геройун майгытын быһаарар, ол хаачыстыбаларын аатгыыр. Оруолларынан наардыыр. Айымньыны инсценировкалыыр.	22.01	
	36	Дьизэ кэргэннэ ааһы. Ыт бэйэтигэр доҕору хайдах көрдөөбүтэ. Ненец остуоруйата. Саха уонна хотугу норуоттар остуоруйаларын тэннээһин.		25.01	
	37	Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ. Бэйэ уруһуйа.		29.01	
	38	Айымньы Дойдутун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		01.02	
Мин дойдум — олонхо дойдута (6 чаас)					
Олонхо — өбүгэ баайа. Ыал. Дьулуур. Эрэйи туорааһын. Бэриниилээх буолуу.	39	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн ойдобуллэрэ: олонхо, айыы уонна абааһы бухатыыра, орто дойду, олонхо тыла. Уруһуйдарынан олонхону кэпсээһин.	Олонхо аабыллар уратытын өйдөөн истэр. Олонхо үс дойдутун туһунан араарар. Олонхоһут диэн ким ааттанарын өйдүүр. Олонхо геройдарын саналара уратылааһын билэр, үтүктэн ааһарга холонор. Аахпыт кэрчик ис хоһоонун өйдүүр. Олонхотгон айыы киһитин сирин-майгытын ингэринэн, атын дьону кытта алтыһытыгар туһанар. Олонхо норуот тылынан уус-уран айымньытын саамай бөдөн айымньыта буоларын быһаарар. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр уонна ситиһиилэрин сыаналанар. Худуоһунньук үлэлэрин көрөр, аахпыт олонхоҕо сыһаннаах түгэннэри булан ырытар. Тылдыттан олонхо тылын суолтатын булан кэпсиир. Олонхо Орто дойдутун ойуулуур тыллары тылдыттан булар. Истибит уонна аахпыт кэрчиктэргэ сөп түбэхэр иллюстрацияны булар. Быһа тардыыны тылынан ойуулуур. Салаа сүрүн өйдөбүллэрин өйдүүр.	05.02	
	40	Е.Чехордуна. Олонхо тыла-өһө. Мин дойдум - олонхо доцдута.		08.02	
	41	«Ньургун Боотур уонна Тимир Дьигистэй» олонхо.		12.02	
	42	Библиотекаҕа дьарык. Саха олонхолоро. Кинигэ быыстапкаата. Бэйэ ааһыта. П.Е. Решетников-Көһөнө Бүөтүр. Күөнэ көбөччөр аттаах күүстээх-уохтаах Күн Күндүлү бухатыыр. Дьизэ кэргэннэ ааһы. С.Васильев. Күн Эрили.		15.02	
	43	Айар бырайыак. «П.Е. Решетников-Көһөнө Бүөтүр. Күөнэ көбөччөр аттаах күүстээх-уохтаах Күн Күндүлү бухатыыр» олонхо уонна Орто дойду олоҕо.		19.02	
	44	Олонхо Дойдутун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		22.02	
				Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ. «Мин дойдум — олонхо дойдута» кинигэбэ С.Старостина ойуулар.	
Биһиги доҕотторбуг (8 чаас)					

Ийэ айылҕа. Айылҕаҕа харыстабыллаах сыһыан.	45	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: аһыныгас буолуу, амарах сыһыан. Уус-уран уонна научнай-биллэрэр литература. Уус- уран тиэкис уратыта.	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар киирбиттэрин сабаҕалыыр. «Тыһынар тыһыннааҕы барытын таптаа» диэн тиэмэҕэ сир-майгы көстүүтүн быһаарар. Тыһынар тыһыннаахха уонна үүнээйигэ бэйэ сыһыанын кэпсиир. Кэпсэтии быраабылатын тутуһар: сэһэргэхээччигэ болҕомто ууар, бэйэ санаатын этэр, аахпыт айымньы туһунан ыйытыгы биэрэн, паараҕа үлэлиир. Таптыыр ытын (куоскатын) туһунан кэпсээн онорон, тыһынар тыһыннаахха бэйэ сыһыанын көрдөрөр; Үчүгэй, куһаҕан диэн өйдөбүллэри тэнниир; кинилэр ис номохторун быһаарар. Кэпсэтиигэ кытгар; доборун истэр; доторун кытта сөбүлэхэр. Тиэмэтигэр сөптөөх плакаты, хаһыаты онорууга матырыйаалы талар. Бэйэ айымньытын көрдөрөр. Быыстапкаҕа анаан кинигэлэри тиэмэлэринэн наардыттар. Научнай уонна уус-уран тиэкистэри тэнниир. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэҕэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр. Араас чыгычаах санатын уратытын биэрэн, бэйэ сыһыанын тириэрдэн, хоһоону дорҕоонноохтук ааҕар. Научнай уонна уус-уран тиэкистэри араарар. Худуһунньук ойууларынан талан кэпсиир, айымньыга сыһыаран ырытар. Уобараһы айыыга сананы үтүктүү ныыма буоларын ылынар. Поэттар айылҕа тыаһын- ууһун тириэрдэр тылларын булар. Кэпсээнинэн уонна хоһоонунан тиэкистэргэ герой майгытын көрдөрөр тыллары булар. Айымньы геройдарын уонна кинилэр майгыларын быһаарар. Оруолларынан наардыыр. Айымньыны инсценировкалыыр. Ойууларынан айымньыны таһар. Кинигэ быыстапкатын тиэмэтин быһаарар, наадалаах кинигэни булар.	26.02	
	46	Баал Хабырыыс. Бэскэ үүммүт мээчик.		01.03	
	47	Күннүк Уурастыырап. Бастакы хаар уонна барабыай.		05.03	
	48	Библиотекаҕа дьарык. Айылҕа уонна хамсыыр-харамай туһунан кинигэлэр. Сергей Васильев. Хотойдоохтор.		12.03	
	49	Бэйэ ааҕыта. Т.Сметанин. Куоскалар уонна саһыл. К.Туйаарыскай. Моҕотой тоҕо ытаабытай? Дьэ кэргэнинэн ааҕы. И.Сосин. Ыт утуя мээрик буолбут.		15.03	
	50	Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэҕэ. Бэйэ уруһуйа.		19.03	
	51	Айар бырайыак. «Таптыбын бары тыһынар тыһыннааҕы» плакат.		22.03	
52	Айымньы Дойдутун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.	02.04			
Үчүгэйтэн үөрэбит, куһаҕантан хомойбут (8 чаас)					
Доҕордохуу. Үтүө майгы — олох сүннэ. Сирдээх быһыы.	53	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн өйдөбүллэрэ: кэпсээн, кэпсээн героя. Айымньыга сир- майгы көстүүтэ. Айымньы сүрүн санаата.	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар киирбиттэрин сабаҕалыыр. Доҕор диэн кими этэри дьүүллэхэр, дьиннээх доҕордохуу диэни быһаарар. Үчүгэйи уонна куһаҕаны араарар. Бэйэ уонна атын киһи быһыытын сыаналыыр. Доҕордохуу, кыһамныы, хардарыта көмөлөһүү, амарах быһыы диэн өйдөбүллэр суолталарын добору кытта	05.04	
	54	С.Омоллоон. Доҕордуулар.		09.04	
	55	Т.Сметанин. Көрүдүөс күн. Таллан Бүрэ. Хатыска.		12.04	

	56	Н.Лугинов. Чыркымай.	ырыгар; аахпыт кэпсээннэртэн холобурдуур. Кэпсэтэр кийини хомоппокко эрэ добору кытга алтыһар. Бэйэ бэйэни өйүүр, бэйэ бэйэбэ көмөлөһөр. Айымньылары тиэмэтинэн, ис хоһоонунан уонна сүрүн санаатынан тэнниир. Библиотекаҕа кинигэни бэриллибит параметрдарынан булар. Кинигэни тиэмэлэринэн көрөн наардыыр. Учебникка баар хонтуруоллуур үлэбэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр. Кэпсээн, кэпсээн геройа диэн салаа сүрүн өйдөбүллэрин чопчу өйдүүр. Айымньы сүрүн эмоциональнай тонун биэрэр туһуттан дорҕоонноохтук ааҕар. Айымньыны оруолларынан ааҕар. Айымньы уопсай тиэмэтин быһаарар. Айымньы геройдарын быһаарар. Айымньы геройун санатынан уонна быһыытынан характеристикалыыр. Айымньы сүрүн санаатын булар, айымньы ис хомоһун арыһар өс хоһоонун булар. Оруолларынан наардыыр. Кинигэ быыстапкатын тиэмэтин быһаарар.	16.04	
	57	Улуру Адо. Иранал.		19.04	
	58	Библиотекаҕа дьарык. «Доһордоһуу туһунан уус-уран айымньыга» быыстапка.		23.04	
	59	Биһиги театрыт. Амма Аччыгыһа. Үһүс тоһо? Бэйэ ааһыта. Н.Тарабукин. Хаарынан хабдыны оноробут. Дьэ кэргэннэ ааһы. П.А. Ойуунускай. Мэник. Софр. Данилов. Икки ийэ, икки кыыс.		26.04	
	60	Айымньы Дойдугун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		30.04	
		Ойуулуур-дьүһүннүүр эйгэбэ. А.Осипов. Заботы оленеводов.			
Дьиктилэр, дьиибэлэр (3 чаас)					
Билии. Билиини сыаналааһын. Дьин чаччыга дьулуһуу.	61	Кирири уруок. Тиэмэ сүрүн өйдөбүлэ: айар үлэ. Уус-уран тиэкискэ олобуран, буолбут түгэн туһунан бэйэ айыыта. Айар бырайыак. Дьиктилэр, дьиибэлэр.	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туһунан айымньылар кирибиттэрин сабаҕалыыр. Таска ааһыттан сыһаа искэ ааһыыга көһөр. Бэйэтэ араас историяны айар. «Айыы, айар үлэ, айымньы» диэн өйдөбүллэр суолталарын быһаарар. Аахпыт айымньыларын суруйааччыларын үтүгүннэрэн, дьобус кэпсээнни эбэтэр остуоруйаны айан кэпсиир.	03.05	
	62	С.Данилов. Тымныы. С.Омолоон. Тымныы муһа. М.Ефимов. Куобаһы экирэтэн. А.Коцдратьев. Күлүк кистэлэнэ Владимир Федоров. Санта Клаус дойдугар (А. Слепцова тылбааһа).		07.05	
	63	Туох сананы биллин? Винкс — Клуб Винкс. Көрбүт мультиска олобуран кэпсэтиһии. Айымньы Дойдугун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин.		10.05	
Литература — тыл искусствота.	64	Литературнай ааһыыга барбыты түмүү. — 1 чаас		14.05	
Олохтоох суруйааччы — 2 ч					

	65	Аким Кондратьев, Ариан Кодратьев-оголорго айымнылары	Ааптар, иэйитин, санаатын булан этэр, быбаарар; -ыйытыны сепке ейдеен бодорууу быраабылатын тугууан хоруйдуур;	17.05	
	66	Библиотекаға дьарык: биир дойдулаахпыт Леонид Попов	-бэриллибит тиэмэ5э сурун санаатын этэр, дакаастабылы булар.	21.05	
Сыллаабыны хатылааһын — 2 ч.					
	67	Айымны Дойдугун кистэлэннэрэ. Билиини хонтуруоллааһын, бэрэбиэркэлээһин. Викторина		24.05	
	68	Сайыццы соруудахтар		28.05	